

LANGUAGE AND STYLE IN İHSAN OKTAY ANAR'S TIAMAT NOVEL

İHSAN OKTAY ANAR'IN TIAMAT ROMANINDA DİL VE ÜSLUP

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Adıyaman University, Faculty of Literature and Sciences,

Department of Turkish Language and Literature, Adıyaman, Turkey

ORCID NO: 0000-0001-6259-0868

ÖZET

Cumhuriyet dönemi Türk romanının önemli isimlerinden olan İhsan Oktay Anar, romanlarında felsefe, edebiyat, tarih, masal, destanî mitoloji, din, tasavvuf, halk hikâyesi, meddah hikâyesi, efsane gibi unsurların etkisi görülür. Yazarın 2022 yılında yayımlanan Tiamat adlı son romanı, bilim kurgu, mitoloji, tarih, felsefe, din vb. unsurları ön plana alan bir eserdir. Romanın ismini veren Tiamat, Babil inancına göre ilkel bir tanrıçanın adıdır. Bu romanda 1915 yılında Abdülhamit sınıfı bir tahtelbahirin ele geçirdiği şilepteki esrarengiz sandığın içinden çıkan canavarla olan mücadelesi anlatılır. Anar'ın daha önce yayımladığı Amat romanında olduğu gibi bu romanında da denizde meydana gelen olaylar anlatılır. Amat romanından farklı olarak Tiamat romanında olaylar denizin üstünde değil; denizin altında yaşanır.

Bir yazarı diğerlerinden ayıran en önemli unsur dil ve üslubudur. Üslup, yazarın bir bakıma parmak izidir. Sanatçının sözcükleri kullanma tarzı onun dil ve üslubunu oluşturur. Tiamat adlı romanın önemli bir özelliği de dil ve üslubudur. Yazar, bu romanda günlük konuşma dilinde sözcüklere yer verdiği görülür. Eserde bu kelimeler ağızdan çıkış sesine göre verilmiştir. Mesela bazı yerlerde geçen “Ab-bov!” ifadesi dikkat çekicidir. Bir başka karakterin söylediği şarkı yer yer anlaşılmaz seslerle verilir. Bazı karakterlerin ‘juuuuuup!’ diye ses çıkarması da yazarın diğer romanlarında da genelde kullandığı bir seslenme biçimidir. Parlakçı adlı bir karakterin söylediği “Huğ-huuuuuğ! Kocişkooo!” sözler de Anar'ın söylem tarzının bir yönüdür. Romandaki “Zzzt-zt zzt zt- zt zzztzzzt-zzzt/zzzt-zzzt- zt- zt zzt-zt zzzt zzzt zt/ zzzt-zzzt zzzt zt- zzzt zt-mzzzt zt zt zt” şeklindeki cızırtı sesleri de yazarın birçok romanında görülen bir durumdur. Eserde dinî ifadeler de kullanılır: “Yâ Allah... Yâ Rahman ... Yâ Rahiym ... Yâ Mümin ... Yâ Müheymin ...” Bununla beraber

romanda şifreli kısaltmalar da önemli yer tutar. Bu çalışmada amaç, İhsan Oktay Anar'ın son romanı olan Tiamat romanını dil ve üslup bakımından incelemektir.

Anahtar Kelimeler: İhsan Oktay Anar, Tiamat Romanı, Dil ve Üslup.

ABSTRACT

İhsan Oktay Anar, who is one of the important names of the Turkish novel of the Republican era, has the influence of elements such as philosophy, literature, history, fairy tales, epic mythology, religion, mysticism, folk tales, meddah stories and legends. The author's last novel, Tiamat, published in 2022, focuses on science fiction, mythology, history, philosophy, religion, etc. It is a work that puts the elements in the foreground. Tiamat, who gave the name of the novel, is the name of a primitive goddess according to Babylonian belief. In this novel, the struggle of an Abdulhamid class tahtelbahir with the monster that came out of the mysterious chest in the freighter is told in 1915. As in Anar's previous novel Amat, this novel also tells about the events that take place in the sea. Unlike the novel Amat, the events in the novel Tiamat are not above the sea; lives under the sea.

The most important factor that distinguishes a writer from others is his language and style. Style is, in a way, the fingerprint of the author. The way the artist uses words creates his language and style. Another important feature of the novel Tiamat is its language and style. It is seen that the author gives place to the words in the daily spoken language in this novel. In the work, these words are given according to the sound of the mouth. For example, “Ab-bov!” expression is remarkable. The song sung by another character is sometimes given in incomprehensible voices. The sound of some characters saying 'juuuuuup!' is also a common way of addressing the author in his other novels. A character named Parlakçı said “Huğ-huuuuğ! Kochishkooo!” words are also an aspect of Anar's style of discourse. In the novel “Zzzt-zt zzt zt- zt zzztzzzt-zzzt/zzzt-zzzt- zt-zt zzt-zt zzzt zzzt zt/ zzzt-zzzt zzzt zt- zzzt zt-mzzzt” novel sounds in the form of many zzzt zt is the case. Religious expressions are also used in the work: “Yâ Allah ... Yâ Rahman ... Yâ Rahiym ... Yâ Mümin ... Ya Müheymin ...” In addition, coded abbreviations also have an important place in the novel. The aim of this study is to examine the last novel of İhsan Oktay Anar, Tiamat, in terms of language and style.

Keywords: İhsan Oktay Anar, Tiamat Novel, Language and Style.

GİRİŞ

Dil ve üslup edebî eserlerin temelinde yer alan en önemli unsurlar arasındadır. “Edebî metnin ifadesi, onun edebî diline ait özellikleriyle anlatılabilir ve edebî dil de, metnin üslûp özelliklerini gündeme getirir.” (Önal, 2008: 23). Üslûp, Arapça asıllı bir sözcük olup Latince stylus (stilus), İngilizce stil, style, Fransızca style terimleri ile karşılanır. Mehmet Kaplan üslûp için “Kelimelerin bir bütün hâlinde organizasyonu, Tanpınar’ın sevdiği tabirle söyleyelim, kristalizasyonudur.” (Kaplan, 2006: 180). Her sanatçının kendine ait üslûbu vardır. Bir sanatkârı diğerlerinden ayıran en önemli yönü onun üslûbudur.

Bir sanatçının duygu, düşünce ve hayallerini kendine ait bir dil ve anlatımla kullanması, onun üslubuyla ilgilidir. “Her şairin üslûbu, onun yaşama biçiminin, felsefi ve kültürel yapısının, hayata bakışının, ruhsal durumunun onun diline yansımasıdır.” (Karabulut, 2019: 42). Bu bakımdan üslubun şahsi olduğunu belirtmek gerekir. Şerif Aktaş, “Bir yazarın üslûbu, bir başkasına öğretilemez. Yâni her kişi, şartları, kabiliyeti, hayat tarzının hazırladığı imkânlar içerisinde kendi üslûbunu yapar, fakat başkasından öğrenemez” (1973: 57) diyerek üslubun önemli bir yönüne değinir.

Üslûp incelemelerinde sanatçı ile eseri kaynak olarak alınır. “Üslûp incelemesi, kaynağını bir iletişim vasıtası olarak düşünülen eserden alır ve onun synchronique olarak değerlendirilme isteğinin sonucu olarak ortaya çıkan bir çalışma tarzıdır.” (Aktaş, 2002: 137). Bir sanatçının dili kendine özgü kullanmasıyla oluşan üslup, sanatçıları tanımada önemli bir unsurdur. “Üslûp incelemesi; konunun belirlenmesi ve sınırlandırılmasından başlayarak kelime seçimi, türleri ve dağarcığına; cümle yapıları ve çeşitleri, metnin kuruluşu, ifade özellikleri, söz ve mânâ sanatlarına; onlardan da sanatçının dış ve iç dünyasına; vermek istediği mesajlarına ve veriş tarzlarına kadar uzanabilir.” (Çoban, 2004: 84). Bu bağlamda üslûp çalışmalarında çok yönlü incelemeler yapmak gerekir. Çünkü üslûpbilim, dil bilim ve edebiyat bilim ile iç içe bir yapı gösterir.

Bu çalışmada Türk romancılığının önemli isimlerinden İhsan Oktay Anar’ın 2022 yılında yayımlanan Tiamat adlı romanı dil ve üslup açısından ele alınacaktır.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Bu kısımda İhsan Oktay Anar’ın romanlarındaki dil ve üslubu hakkında bilgiler verildikten sonra Tiamat romanı dil ve üslup bakımından ele alınacaktır.

İhsan Oktay Anar'ın Romanlarında Dil ve Üslup

İhsan Oktay Anar'ın romanlarında dil ve anlatım özelliklerinde önemli benzerlikler bulunur. Puslu Kıtalar Atlası'nda tematik düzlemde tarihsel yapıya uygun bir dil ve anlatım yer alır. Yazar, romanda olayların geçtiği dönemin Osmanlı Türkçesini kullanır. “Anar, yarattığı atmosfere koşut biçimde 17. yüzyıl Osmanlıcasına özgü arkakik bir dil kullanmaya özen gösterir. Anlatımda ise, meddah öykülerine ve Karagöz oyunundaki uslûba uygun biçimde, bir rivayet kalıbıyla başlar öykülerine.” (Karaca, 2010: 78).

“Ulemâ, cühela ve ehli dubara; ehli namus, ehli işret ve erbabı livata rivayet ve ilân, hikâyet ve beyan etmişlerdir” (Anar, 2019: 13).

Yazarın Kitab-ül Hiye romanındaki dil ve anlatım tarzı diğer romanlarındaki dil ve anlatıma benzer. “Yorgancı Mikail Efendi'nin vaktiyle rivayet ettiğine göre...” (Anar, 2009: 14), cümlesinde de görüldüğü gibi yazar halk hikâyelerinde ve meddah öykülerinde görülen dil ve anlatım tarzını da kullanır. Yazar bu yapıtında tarihsel yapıyı verebilmek için Osmanlı Türkçesine ait bir dil ve üslup kullanmıştır.

Efrasiyab'ın Hikâyeleri'nde dil ve anlatımda masallara özgü kullanımlar da görülür: “İşte Anadolu'nun bir köyünde, define hikâyeleri dinleye dinleye pusulayı az buçuk şaşırmış, Kallioğullarından Hamdi adında elli yaşlarında bir adam, karısı ve eli maşalı kaynanasıyla aynı evde yaşıyordu.” (Anar, 2002: 43).

Yazar, Amat romanında meddah üslubunu kullanır: “Kurşunlu Mahzen Katibi Hamamcı Musa Efendi'nin görkemli eseri Tezakir'ül Mücrimin'de anlattıkları doğruysa” (Anar, 2002: 48), vb. ifadeler meddah üslubunu hatırlatır.

Yedinci Gün romanında yazar, bilinen tarihî kişilere ve olaylara önemli yer verir. “Bu nedenle politik içerik yönünden roman gayet zengindir. Saltanat, meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinin izleri görülen romanda, Anar, değindiği politik meseleler hakkında hem açıkça hem de ironi vasıtasıyla örtük bir şekilde çok sert eleştirilerde bulunur.” (Ergün, 2019: 168).

Anar'ın Galîz Kahraman adlı romanında bir anti-kahraman olan İdris Âmil'in hayatı etrafında oluşan olaylar ironik açıdan anlatılır. Bu eser ironik bir dil ve üslupla kaleme alınmıştır: “İdris Âmil Efendi Hazretleri'nin vâlidesinin, tâ fî tarihinde Efendimiz'i doğurmasına ramak kala, Kasımpaşa'nın Kulaksız Külhânî Çıkmazı'ndaki salaş evlerinin kafesleri ardından sokağa hüzme hüzme nur ve fer sızdığı, üstüne üstlük, hem Ay'ın hem Güneş'in Koç Burcu'nun yigirmi yedinci derecesinde olduğu, ayrıca semada bir kuyruklu yıldızın akıp gittiği rivayet edilegelmiştir.” (Anar, 2014: 10.)

İhsan Oktay Anar'ın romanlarının en önemli yönlerinden biri dili ve üslûbudur. “Yazar, romanlarında tarihi, masalsı bir atmosfer yaratmak için en önemli araç olarak dili kullanır. Özellikle bugün artık pek çoğu ölmüş ya da kullanımdan düşmüş arkaik sözcükler, deyim ve ifade kalıpları, bu atmosferi yaratan unsurların başında gelir. Bu dil-anlatımdan dolayı, ilk bakışta okurun zihninde dilin ağdalı kullanıldığı izlenimi uyanırsa da romanlarında özgünlük büyük ölçüde bu üslupla sağlanır.” (Karaca, 2010: 283).

Anar'ın romanlarında olağanüstü olaylara, fantastik unsurlara, dinsel ve alegorik öğelere çokça rastlanır. Onun eserleri, “İlk bakışta bağımsız gibi görünen ama sonradan ustaca birbirine bağlanan iç içe geçmiş öykücüklerine, yaşama sıkı bağlılığına, okuru olayların içine çekmesine, hatta mizahi öğelerle beslenen ironik üslubuna göre kimi zaman fantastik, kimi zaman polisiye, kimi zaman felsefi, kimi zaman tarihsel ama daha çok üstkurmaca bir nitelik taşırlar.” (Gündüz, 2012: 39-40).

Yazarın romanlarında ironik ve mizahi anlatımların yanı sıra argonun da kullanıldığı görülür. Anarî'nın eserlerindeki deyim ve ikilemeler de anlatıma orijinallik katar. “Yazar, anlatıcı ve okur da metinsel ögeler olarak belirgin hale getirilir. Romanın bir kurgunun ürünü olduğunun vurgulanmasında ve ortaya çıkış sürecinin konu edilmesinde ise, sübjektif bir dil kullanan ve kendisini sürekli belli ederek metne müdahale eden anlatıcının rolü büyüktür.” (Özdemir, 2013: 37).

Yazarın Galîz Kahraman adlı romanında argo ve küfürî konuşmalar da görülür. Bu eserdeki ağırlıklı olarak ironik dil kullanılır. “İdris Amil’den bahsederken onun adının yerine çoğunlukla ‘efendimiz’ ifadesini kullanır. Bu ironik dil romanın daha ilk cümlelerinden kendisini gösterir.” (Karabulut, Sarıtaş, 2018: 7).

“hüüüüüüüüüüüüüp! Jjjjjjjjjjjjjjt! Nah-ha!” (Anar, 2014: 10).

“Sanki bakışları yekdiğerine değil, aşk perilerinin sevda değnekleri kalplerine değİ
değiverecek ve sinelerinde tozpembe saadet kıvılcımları uçuşacaktı. Falan filan! Bir
şeyler! Bir şeyler! Püfff!

Esasında, böylesi usandırıcı sulu zırtlak hususları, bu kördüğümde ehliyet sahibi erbaba havale ederek Efendimiz’e dönmek gerekirdi!” (s.157).

Yazarın yukarıda görülen “hüüüüüüüüüüüüüp! Jjjjjjjjjjjjjjjjjt” seslerini kullanması, aşka dair durumları ‘sulu zırtlak hususlar’ olarak ifade etmesi, “Bir şeyler! Bir şeyler! Püfff!” olarak ciddiye almaması ironik anlatımının yansımasıdır. “Anar, dil konusuna tüm eserlerinde özel bir önem vermekte ve kendine bir kurgusal dil'e sahiptir.” (Nakıboğlu, 2022: 81).

Tiamat Romanında Dil ve Üslup

İhsan Oktay Anar'ın Tiamat (2022) adlı romanında denizlerdeki yaşama mücadelesi, denizaltının gizemi, varlık-yokluk sorunsalı, kişinin doğası, bilimsel ve dini algılar anlatılır. Romanda olaylar, 1915'te bir Osmanlı denizaltısının etrafında meydana gelir. "Milâdi 1915 Zemheri bitimi Port Said'in 40 mil poyraz tarafında, karanlık çöktüğü vakit dalgalar arasından, Abdülhamit sınıfı o istimli tahtelbahir gemisi, tazyikli hava ile imlâ sarnıçlarını tahliye ederek satha yükselmeye başladı." (Anar, 2022: 10-11). Fantastik ve bilimkurgunun da kullanıldığı eserde olaylar bir denizaltında geçer. İki asker düşman denizaltına sızar ve burada iki sandık bulurlar. Bu sandıklar lanetlidir. Ortaya bir canavar çıkar ve insanları yemeye başlar. Bu sandıklar açıldığında lanet bütün denizaltına yayılır.

Romanın ismi, bir denizaltının telsiz kodu olan "Antik Babil tanrısı Tiamat'tan gelir. "Telsiz ferakansının bozulmadığına kanaat getirdikten sonra tahtelbahir kumandanının Payitaht için yazdığı mesajı şifreleyip morsla çekmeye başladı: T1A-T1AMAT ... T1A-T1AMAT ... T1A-T1AMAT" (Anar, 2022: 21).

Tiamat adlı romanda kelime oyunları da önemli yer tutar. Bu kullanım daha çok postmodern romanlarda karşılaşılan bir durumdur. Romanda telsizcinin Mülazım'a verdiği kağıtta şu ifadeler yer alır: "CANAV ARIST EOCAN AVARI STEOK OTULU GUNTA KENDİ SIIMH AETME NIZLA ZIMMU TLAKA HAYVA NIVEV AHSIK OTULU K..." (Anar, 2022: 124). Bu ifadelerde kelimeler anlamlı birleştirildiğinde şu yazı oluşur: Canavar işte o canavar işte o kötülüğün ta kendisi imha etmeniz lazım mutlaka hayvanı ve vahşi kötülük..."

Romanda bir başka şifreli konuşma ise şöyle verilmiştir: "PLFRC PJVYQ WNWFS CLETY ZQFWR JKFBF ZZFGM BGHKG UGNYC LVHKW ZUEKI..." (Anar, 2022: 124).

Bu romanda yazar günlük konuşma dilini de kullanır. Sesler ve sözcükler ağızdan çıkış şekline göre verilir. Örnek olarak kumandan sandığı tekme vurunca Daz sandığın içinden sesler geldiğini fark eder ve "Ab-booov!" (Anar, 2022: 30) diye bir ses çıkarır. Eserde başka bir yerde "Sandukayı güverteye alırken nefes nefese "Ab-bov!" Voliyi vurmuşuz" (Anar, 2022: 32) diyerek sevinç sesleri çıkarır.

Yazar birçok yerde buna benzer ifadeler kullanır: Tahtelbahirde kumandanın kabinindeki masada bulunan Sancı'nın içli bir nihavent şarkı söylemeye başlar. Şarkı şöyledir: "Feer-yâââ-diği-le-yââââad-eyler-iği-ken'beğnnn'gee-en'-ben-seni-heğerbâr, ey âfeti-hûğûn-hâr!" (Anar, 2022: 41).

Yazar, ağızdan çıkan anlamsız seslere çokça yer verir: "Karagümrük, ağzından çıkardığı bızırtılı 'juuuuuup!'" sesinden sonra bir de eliyle masayı üç kez tıkladı" (Anar, 2022: 44).

Anar, zaman zaman anlamlı ve anlamsız ifadeleri aynı cümlede kullanır: “Oooooooooo! Baba! Vay! Vay! Vay! Dedi Züp, ‘Hırsızdık şimdi de bizi uçkuru gevşek zavak zozik zampara yaptın! Ooooooooooooo!’” (Anar, 2022: 46).

Heykellerden gelen cızırtı sesleri ise şöyle verilmiştir: “Zzzt-zt zzzt zt- zt zzzt zzzt-zzzt” ((Anar, 2022: 61).

Romanın bir başka yerinde anlamsız seslerin yer aldığı görülür: “O-hu! Vurduk! Zzzzzzzz! Cap! Cap-pa! Cap! Cap! Rrrrrrrrt.” (Anar, 2022: 102).

Eserde dinî terimler de yer alır. Bu hususta şu örnekler verilebilir: “Bu esnada, az evvel canavarı kovaladığı sırğa sanki ahrete yapışır gibi eliyle sımsıkı yapışmış Karagümrük, âdeta Cenaballah’ın isimlerini zikredercesine bir yandan tespihini çekip diğer yandan umk müşirine bakarak metreleri sayıklamaya başlamıştı: “39 metre ... 42 ... 44 ... 49 ... 51 metre ... Yâ Allah ... 52 ... 54 ... 58 ... Yâ Rahman ... Yâ Rahiym ... 60 ... 61 ... 64 ... Yâ Melik ... Yâ Kuddûs ... Yâ Selâm ... 68 metre ... Yâ Mümin ... Yâ Müheymin ... Yâ Aziz ... Yâ Cebbar ... 71 ... 74 ... 75 ... Yâ Metükebbir ... Yâ Hâlık ... Yâ Bâri ... Yâ Müsavvir ... 77 ... 79 ... 80 ... Yâ Gaffar! Ve Yâ Kahhar ...90 metre ... Oyyy! ... Oyyy! ... Oyyy! Anacağım! Bubacığım! Gitti öksüz yetim oğlunuz... Kodu sizi dünyada bir başına, elden ayaktan düşmüş, yaşlı başlı! Oyyy!” (Anar, 2022: 80-81).

Tehlikenin arttığı sırada onbaşı “Allahümme inni euzü bike min amelîşşeytanî ve seyyiâtîl ahlam!” (Anar, 2022: 51) şeklinde bir dua okur.

Tiamat’ta yukarıda görülen kullanımlar İhsan Oktay Anar’ın dil ve üslubunun en önemli taraflarını oluşturur. Romanda şifreli, kodlu anlamlı ve anlamsız sözcükler önemli yer tutar. Teknolojinin de romanda yer alması adeta bir yapay zeka dili oluşturur. “Tiamat’ta benimsenen de insan ile yapay zeka insanın zihninin ele geçirileceğidir ki distopik okumadır.” (Nakıboğlu, 2022: 82)

SONUÇ

İhsan Oktay Anar’ın Tiamat adlı romanı yazarın genel dil ve üslubunu yansıtır. Romanda, diğer romanlarında da olduğu gibi kelime ve ses oyunları, anlamsız sesler, tabiat taklidi sesler ve şifreli sözcükler önemli yer tutar. Bununla beraber yazarın dil ve üslubunun en önemli taraflarından biri de ironidir. Anar, diğer romanlarında olduğu gibi ironiyi üslubunun merkezine yerleştirir. Yazar, günlük konuşma dilini, argoyu ve deyimleri de çokça kullanır. Tiamat romanında mors alfabesindeki yapıyı ve yapay insan dilini de kodlu anlatımlarda kullanır. Bu tarz anlatımlar romanı daha gizemli hale getirir. Yazar yer yer dini kelimelere de yer verir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Şerif (1973), Üslûp Meselesi, Fikir ve Sanatta Hareket, S.88, Nisan 1973.
- AKTAŞ, Şerif (2002), Edebiyatta Üslûp ve Problemleri, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ANAR, İhsan Oktay (2002), Efrasiyab'ın Hikâyeleri, İletişim Yayınları.
- ANAR, İhsan Oktay (2005), Amat, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ANAR, İhsan Oktay (2009), Kitab-ül Hiye, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ANAR, İhsan Oktay (2019), Puslu Kıtalar Atlası, İletişim Yayınları, İstanbul
- ANAR, İhsan Oktay (2022), Tiamat, Everest Yayınları, İstanbul.
- ANAR, İhsan Oktay Anar (2014), Galiz Kahraman, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ÇOBAN, Ahmet (2004), Edebiyatta Üslûp Üzerine, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGÜN, Adnan (2019), İhsan Oktay Anar'ın Romanlarında İroni, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- GÜNDÜZ, Osman (2012), İhsan Oktay Anar'ın Kurgu Dünyası / Anar'ın Kurgu Evreninde Postmodern Bir Gezinti. Ankara: Grafiker Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (2006), Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- KARABULUT, Mustafa (2019), Üslûpbilim (Stilistik) Ve Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir İnceleme, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KARABULUT, Mustafa, SARITAŞ, Ufuk (2018), Postmodern Bir Roman İncelemesi: Galiz Kahraman, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 20, 1-12.
- KARACA, Selda (2010), İhsan Oktay Anar'ın Romanları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- NAKİBOĞLU, Gülsün (2022), İhsan Oktay Anar'ın Tiamat Romanında Teknolojinin“P Ara-Anormal” Görünümleri, Filoloji Alanında Teori ve Araştırmalar, (Editör: Gürhan Körten), Serüven Yayınevi, İzmir.
- ÖNAL, Mehmet (2008), Edebî Dil ve Üslûp, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 36, Erzurum.
- ÖZDEMİR, Gül (2013), İhsan Oktay Anar'ın Romanları, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.